Pla d'Usos de la Mola

un projecte de la ciutadania

Introducció

Aquest és un esborrany de projecte sobre l'àrea que representa la zona denominada la Mola. Aquesta zona es troba en el terme municipal de Paterna i representa una gran àrea sense urbanitzar que alberga diverses zones d'alt interès per a l'oci i l'esbarjo, compatible amb els objectius de conservació i millora de l'espai natural objecte de l'estudi.
Per una banda trobem zones forestals, algunes d'elles, resultants de repoblació, zones de cultiu de secà amb garroferars i oliveres, a més d'una zona de barranc, per altra banda tenim una gran esplanada central amb clots i elevacions a les vores fruit de les maniobres militars. El gran valor d'aquesta partida resideix en la centralitat dels terrenys respecte als nuclis poblacionals del municipi.

Com es pot observar en el mapa, al sud tenim el casc urbà des del qual es pot accedir fàcilment als terrenys travessant la CV-11 o pel polígon de Tàctica. En segon lloc es troben els barris de Terramelar i Lloma Llarga a l'est, des dels quals es pot accedir travessant el Barranc d'Endolça. Pel que fa a Mas del Rosari i la coma, al nord del paratge, s'accedeix pel pont que creua la CV-35. I per últim La Canyada, a l'oest de la Mola, des d'on es pot accedir pel pont que creua l'A7.

Motivació del projecte

La zona coneguda com La Mola presenta especials valors naturals i culturals d'interés local, que requereixen de la seua protecció, conservació i millora. Per això mateix, el present document fa una proposta d'usos i activitats compatibles amb aquestes finalitats, excloent de manera expressa la utilització urbanística dels terrenys.

Aquest document pretén ser la base per a que els moviments socials del municipi habiliten mecanismes de participació en la planificació dels usos partint de la base de la protecció, ordenació i gestió del patrimoni natural i cultural de La Mola, amb l'objectiu de preservar-los per a les futures generacions i posar en valor la zona com a recurs ambiental, social i cultural.

Després del pla de participació ciutadana que s'inicia amb aquest document, dits mecanismes es traduiran en normes d'ús, en directrius de gestió o en programes d'actuació concrets, dirigits tots ells a la conservació, millora, aprofitament sostenible i ús públic ordenat de La Mola.

Aquest projecte naix amb la intenció de proveir a la població d'un espai de tranquil·litat on poder acostar-se i gaudir de la natura i de les propietats comunes del municipi. Amb la participació ciutadana allò que es vol assolir es que la ciutadania comprenga els beneficis d'una zona d'esbarjo per a tota la comunitat i les capacitats integradores d'aquest tipus d'usos.

Aquesta zona ha estat en el punt de mira de projectes excloents i especulatius. Projectes que, a banda de la depredació mediambiental, comportarien greus perjudicis en el teixit comercial de la comarca incidint en la destrucció de llocs de treball i aprofundint en un model que va dur al col·lapse l'economia valenciana.

Trobem que el municipi es troba vorejat de grans infraestructures de transports que produeixen una gran contaminació acústica i d'emissions de gasos. Els projectes que s'han proposat, fins ara, per a la zona, suposarien un gran augment en el volum de tràfic que circularia per aquestes i per tant necessitarien l'ampliació de moltes d'estes vies com ara el by-pass i la creació de noves carreteres que estrangularia a zones com Lloma Llarga-Valterna impedint la millora d'accessos a este barri.

Per altra banda els usos que s'han anat proposant, suposen un gran consum d'aigua que en una zona amb estrés hídric és del tot inassumible, també el consum energètic per a part dels projectes es troba completament descompensada per a la situació geogràfica a la que es vol situar.

Projecte de protecció i millora de La Mola

La Mola ha estat emprada tradicionalment pels paterners i paterneres per a quantitat d'usos tradicionals: des de ser un lloc de reunió en festes assenyalades (Pasqua), d'esbargiment quotidià o fins i tot com a font de recursos per als veïns i veïnes (camps de cultius de secà, caça, llenya, herbes aromàtiques, etc.). Dins de la zona d'estudi s'assenyalen a més valors patrimonials que justifiquen la protecció de la zona, com son: refugis de pastors en pedra seca, trinxeres de la guerra civil, nius de metralladora, i inclús troballes arqueològiques d'època romana.

Entre els valors naturals de la zona hem de destacar la singularitat del llit natural del barranc d'En Dolçà, únic tram no antropitzat conservat, que manté la seua vegetació de ribera i règim hidrològic natural, vital per a la recàrrega dels aqüífers de la zona.

Associat aquest barranc a una extensa zona forestal madura, amb espècies de flora i fauna característiques del bosc i sotabosc mediterrani, que a banda del valor actual que se'l suposa donen informació sobre la vegetació potencial que pot albergar en un futur tota la zona de La Mola. Altra singularitat d'aquesta zona forestal és la presència del punt geodèsic més alt del terme de Paterna. Punt des d'on es pot observar la línia de costa, la Serra Calderona al nord, la de Corbella al sud i, fins i tot, els dies més clars, el Montgó.

La zona a la qual fem referència a aquest dossier, ja es en l'actualitat utilitzada per nombrosos veïns i veïnes del municipi per a activitats tan diverses com el ciclisme de muntanya, el senderisme, el passeig dels animals de companyia o la pràctica de l'aeromodelisme de drons, cosa que demostra que, per la seua situació geogràfica i característiques, té un gran potencial com a zona d'esbarjo.

També es duu a terme en la zona la Spartan Race, una carrera d'obstacles en la que pot tindre una gran repercussió per a la comunitat de Runners que serien uns usuaris potencials de l'espai que es vol oferir.

Existeixen exemples d'aquests tipus d'us de terrenys en altres municipis a tot arreu de l'Estat espanyol i els beneficis són notoris, per una part la millora de la qualitat de l'aire que produeix una zona verda per la capacitat de retenció de les partícules en suspensió en l'aire provinents de les infraestructures de transport que voregen el municipi i a més la producció d'oxigen de la massa forestal; per altra banda la millora en la qualitat de la salut dels ciutadans a com a conseqüència de l'increment de l'activitat esportiva a l'entorn natural; i per últim si les actuacions van acompanyades d'activitats de sensibilització sobre el medi ambient, voluntariats de neteja i reforestació, sessions informatives, tallers mediambientals, etc., pot tindre un impacte positiu en la conscienciació mediambiental de la població i un efecte integrador pel valor de donar a la població la capacitat d'expressar les seues necessitats i opinions sobre el projecte.

Flora i fauna de la Mola

Entre d'altres especies hem volgut destacar aquelles més característiques del nostre ecosistema i que, a banda del seu valor intrínsec, cal potenciar com a part del nostre bagatge i que, d'una manera o altra, han conformat al llarg dels anys la nostra forma d'ésser. El desenvolupament d'un poble es troba estretament unit al seu entorn, als sues boscos, a la seua fauna i flora, marcant este medi natural les seues principals característiques culturals i antropològiques.

Matolls, màquies, prats, herbassars
Esbarzerars, espinars, ginebre, matolls, garriga, bruc, aliaga, timó romaní, pasturatge, herbassars.

Boscos i vegetació de ribera
Pi blanc, garroferes, oliveres, baladres, llentiscle, coscoll, canyars

Fauna de la Mola

Invertebrats
Carraleja escotada, caragols, parotets, saltamartí, lluernes…

Amfibis i rèptils
Gripau, granota, tortuga, colobra, sagrantana,

Aus
Garsa reial, garseta, falcó, perdiu, colom, tòrtola, falciot, abellarot, puput, avió, oroneta, llavandera, pitroig, cua-roja, tarabilla, merla, zorzal, curruca, papamosques, capsigrany, estornell, urraca, pardal, cadernera, verdum, pinsà, verderol…

Mamífers
Eriçó, ratapenada, rabosa, senglar, esquirol, talp, liró, conill, llebre…

Habilitació senda multifuncional per La Mola

Una de les accions primordials de restauració del bosc i per a l'aprofitament i accessibilitat de l'àrea seria l'acondicionament de la senda orbital que transita a la vora de la massa boscosa i es comunica amb els accessos de cadascun dels barris de Paterna.

La zona ja és freqüentment utilitzada per Ciclistes amb bicicletes de muntanya, Gent que practica el Running i persones de les zones adjacents que passegen els gossos per l'àrea. L'acció en aquesta qüestió és la senyalització de la ruta amb els diferents indrets d'interés com ara el barranc, refugis, trinxeres, etc. La ruta hauria de ser pensada com un carril multifuncional sense obstacles que permetera l'ús de l'espai per la major part de ciutadans.

1. Zona Agility gosos
2. Zona de Milotxa
3. Pista de Crossfit
4. Pista de Bicicross
5. Rocòdrom
6. Mirador de la Mola

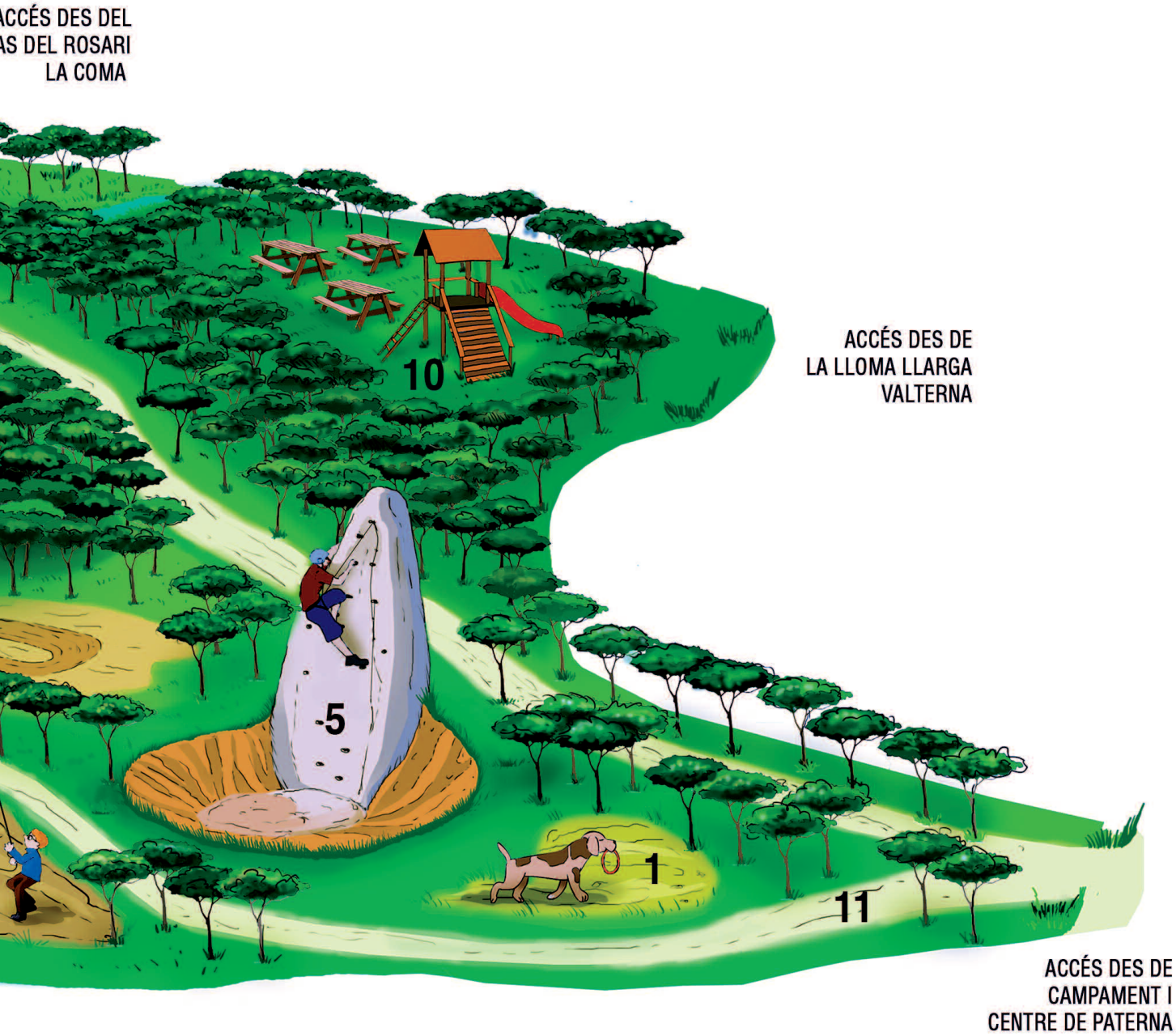

7. Zona de picnic
8. Cultius de secà
9. Refugi de Pastors
10. Zona de picnic
11. Senda orbital
12. Senda del barranc de l'Endolça

Connexió amb els nuclis poblacionals

Com introduïm al principi d'aquest dossier, una de les actuacions seria la millora de la connexió dels nuclis poblacionals amb la zona verda. Com desenvoluparem més endavant la zona necessita mesures informatives. Per tant a banda de millorar els passatges fent-los més accessibles i segurs, cal apropar la zona verda amb panells informatius en les zones de partida des dels barris. Les deficiències són diverses depenent de la zona a la que ens referim per tant a continuació desglossem les actuacions que al nostre parer s'haurien de produir.

Paterna Casc Urbà

La connexió del Casc Urbà no té grans problemes ja que la major part del recorregut, transcorre per dins de zones enjardinades o en bon estat en quant a l'accessibilitat. La Ruta d'accés com es pot comprovar en el Mapa 3. Comença a l'ajuntament i així com en els altres barris, hauria d'haver un panell informatiu a banda de senyalització pel recorregut. Aquesta ruta es una bona manera de connectar la zona verda i els diferents barris del casc urbà, ja que travessa zones verdes urbanes que ja tenen una gran afluència de ciutadans i ciutadanes.

Lloma Llarga Terramelar

L'accés de Terramelar al paratge de la Mola passa primer per creuar el barri de la Lloma Llarga/Valterna pel pont que creua la CV-31. Caldria, doncs, situar un panell informatiu prop del pont que comunica estos dos barris i la senyalització adequada del camí, que transcorrerà primer pel barri de Lloma Llarga fins arribar al pont que creua el barranc de l'Endolça on connecta amb la senda orbital de la Mola. En aquest punt caldria un altre panell explicatiu amb informació dels usos i els diferents indrets que ens podrem trobar a la Mola.

Mas del Rosari-La Coma

El Barri de La Coma té com a principal obstacle la CV-35. En l'actualitat la via més propera al barri, seria el pont que creua aquesta carretera i que transcorre entre el barri i Heron City. Aquest accés no està preparat per al pas de vianants i bicicletes per tant s'hauria d'implementar amb mesures de seguretat per a vianants i usuaris de bicicleta. Per altra banda, entre el barri de La Coma i el Mas del Rosari hi ha una parada de tramvia de la línia 4 provinent de València on es podria instal·lar un panell informatiu en el que aparega la informació d'accés, la ruta i les activitats disponibles.

La Canyada

Pel que fa a la Canyada està separada de la Mola per la A7. Per a aquesta ruta de connexió plantegem la instal·lació d'un panell informatiu amb la ruta de connexió marcada i la senyalització i habilitació per als vianants amb seguretat. A banda Aquest projecte es troba relacionat amb el PR de la Vallesa per tant cabria la possibilitat de connectar el PR de la Canyada amb la senda de la Mola pel Barranc de la Font i paral·lelament a l'A7.

Zonificació de l'àrea

A la mola trobem vegetació diferent disgregada per tota la seua extensió. Com es pot observar en el plànol trobem zones de bosc de pins en les zones remarcades en verd, Vegetació de ribera en la zona del barranc d'endolçà en color blau, zones de cultiu de secà amb plantacions de garroferes i oliveres en color groc, zones de matolls i màquies en color taronja i una gran explanada central amb una reduïda vegetació en ocre.

Boscos mediterranis

L'actuació a les zones forestals constaria del control de plagues com la processionària i el tomicus i la plantació de més arbres autòctons amb l'objectiu d'augmentar la diversitat de l'arbratge.

Pel que fa als usos, en aquestes zones després de l'acondiciament de l'arbratge, seria molt positiu la instal·lació en les zones adjacents als boscos de taules i banquets junt amb parcs infantils de fusta per acostar l'ús de l'espai a tots els públics.

Camps de secà

Els camps de secà, majoritàriament d'oliveres i garroferes, que es troben disseminats per la mola tenen un gran valor cultural i com a patrimoni, a banda de la potencialitat econòmica, per això es proposa que associacions del municipi es puguen fer càrrec de tots aquells camps en desús de la zona.

L'actuació en aquestes àrees constaria de la instal·lació de panells informatius sobre la tradició del cultiu del secà, els seus arrels i evolució al llarg dels anys, com també nomenar algunes peculiaritats com la que es pot vore en la imatge.

Explanada central

L'explanada central va ser usada pels militars per a fer pràctiques de tir i conducció de tancs i maquinària pesada de guerra. La zona es troba acotada per dues muntanyes de terra artificials i la vegetació es reduïda per la compressió del sòl.

Aquesta zona tot i ser una de les que més tasques de restauració s'han de dur a terme, dóna també moltes oportunitats per ser un gran espai buit. La zona es utilitzada per els aficionats de l'aeromodelisme de drons per fer volar els aparells. Tradicionalment ha estat un dels llocs triats pels paterners i paterneres per a volar els milotxes.

Proposem la construcció d'un rocòdrom en una de les parets artificials que hi han a l'explanada. Per altra banda com que la gent treu als gossos a passejar per la zona seria positiu la creació d'una zona vallada on els gossos pogueren córrer lliurement sense pertorbar l'ús dels altres usuaris. En la zona també es podria celebrar activitats per promoure les tradicions com el vol de milotxes els dies de Pasqua com es fa a altres ciutats del país.

Matolls i màquies

Entre les zones de bosc mediterrani i l'explanada central hi han zones arbustives on es poden trobar diferents plantes amb flors de caràcter estacional i plantes aromàtiques característiques de la zona mediterrània. En aquestes zones no cal que hi haja una plantació gran d'arbres sinó que es pot millorar amb una replantació de diferents arbusts i plantes aromàtiques que serviren de passatge de connexió amb les altres zones d'oci plantejades prèviament.

Barranc

El barranc d'Endolça recorre tota la zona nord de la Mola i al mateix podem trobar vegetació autòctona de ribera. Pel recorregut del barranc hi han basses de laminació natural que en caure pluja forta es converteixen en xicotets estanys. En el barranc com a corredor d'entrada a la Mola es podria senyalitzar la vegetació autòctona com a les zones de cultiu de secà. S'hauria de senyalitzar un xicotet sender alternatiu que transcorreguera pel barranc per ser una de les zones més humides, verdes i singulars.

Mirador de la Mola

Prop de una de les zones forestals està la Mola, que dóna nom a tot el paratge, des de la que en dies de bona visibilitat es pot vore tota l'Horta, l'skyline de València, L'albufera, les serres de la Calderona i Corbera i la mar. En aquest punt elevat l'actuació consistiria en la instal·lació d'un mirador amb algun banc per poder seure i contemplar el paisatge.

Participació Ciutadana

Aquest pla només pretén ser el punt de partida d'un procés més ampli que es perllongarà en el temps, destinat a obrir a la participació ciutadana la regulació dels usos i els espais de la Mola. Hem pretès definir els usos que ja s'hi donen en el paratge, com ara, bici de muntanya, senderisme i passeig de gossos i fer unes xicotetes pinzellades d'altres usos que es podrien desenvolupar a l'indret. La nova era requereix de noves formes de fer política i aquestes, no poden estar sotmeses als dictats dels interessos econòmics d'uns pocs, per damunt del benestar de la majoria, seguint la "lògica" dels mercats que condemna a la societat civil a un paper de mer figurant davant les polítiques que, més tard o d'hora acabaran afectant-li de forma negativa. Els nous temps demanen polítiques participatives on el i la ciutadana aporten idees i el seu saber inter-disciplinar per intervindre al seu entorn i per tal d'afavorir l'empoderament i el sentiment de pertinença a un col·lectiu humà com és el barri o el poble.

El següent pas, serà donar a conèixer el present document a la societat en general mitjançant l'exposició oberta al públic, però també treballant des de les institucions de participació ciutadana existents a Paterna per encetar este procés i aprofundir en la presa col·lectiva de decisions. Es passarà per les juntes de barri i pels consells sectorials de Paterna, expressió viva de la societat civil organitzada del poble. Al mateix temps s'iniciarà un debat públic obert tant a associacions com a persones individuals per a poder fer una radiografia del sentir del poble.

Posteriorment a la fase de presentació i amb la col·laboració de totes les associacions de veïns i consells sectorials, s'organitzaran tallers prospectius i grups de debat entre persones representatives, socialment parlant, per a incorporar les seues aportacions. El resultat de tot el procés acabarà tornant a posar-se a disposició pública per fer les al·legacions que es consideren oportunes.